

Paper objective. Rights are investigational on a dwelling-house, apartment, other objects of the dwelling real estate, which enter in the complement of inheritance. The analysis of separate types of habitation is done, including apartments, rooms, other dwellings apartments.

Paper main body. A question is affected about correlation of rights on a dwelling-house and on lot land which he is located on. As a result of the conducted research an author interpretation of the article numb. 1225 of Civile Code of Ukraine about succession of the Right to a Land Plot. Persons inheriting houses, other buildings and constructions shall acquire the right to ownership or use of the land plot under the said constructions. Persons inheriting houses, other buildings and constructions shall acquire the right to ownership or use of the land plot necessary for maintenance thereof, unless other size of the land plot is specified in the will.

Conclusions. It An area passes to the property or use of heirs, if it was given in accordance with established procedure, scope, certain at a grant, on condition that person did not make a testament in relation to disposing of lot land, proper him on the right of ownership.

Key words: law of succession, inheritance, dwelling real estate, house, apartment.

Надійшла до редколегії 12.05.2015 р.

Наталія Анатоліївна Хмельова,
здобувач кафедри цивільного права №1
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 347.426.6

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ПОТЕРПІЛИХ ВІД ЗЛОЧИНУ ОСІБ НА ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ДЕРЖАВОЮ

Розглянуто проблеми реалізації прав потерпілих осіб від злочину на відшкодування шкоди державою за законодавством України. Зроблено аналіз чинного цивільного законодавства України, розглянуто законодавство інших країн в частині відшкодування державою шкоди, завданої потерпілому злочином. Запропоновано відповідний механізм їх реалізації.

Ключові слова: держава, потерпілий, злочин, шкода, відшкодування.

Визначення проблем реалізації прав потерпілих від злочину осіб на відшкодування шкоди державою дозволить встановити особливості зобов'язань

держави, що виникають внаслідок заподіяння злочину, та визначити шляхи вдосконалення правового регулювання відповідних відносин в Україні.

Чинним цивільним законодавством України передбачено право потерпілих внаслідок кримінального правопорушення на відновлення порушених прав. Але існують випадки, коли таке відновлення неможливе. Причинами цього є те, що, по-перше, винна у вчиненні кримінального правопорушення особа є неплатоспроможною, а реальне стягнення з неї коштів, як правило, розтягується на довгі роки і буває нерегулярним. По-друге, дана проблема стосується зупинених кримінальних проваджень, за яких особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, не встановлено і потерпілий позбавлений права пред'явити цивільний позов. По-третє, відновлення порушених прав потерпілих є неможливим при нерозкритих кримінальних правопорушеннях, а саме коли особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, встановлена, але ухиляється від слідства, а оголошений їй розшук не дає бажаного результату. На жаль, за статистикою відсоток кримінальних правопорушень, які відносяться до числа зупинених та нерозкритих, чималий. Але особа, яка потерпіла від кримінального правопорушення внаслідок завдання тяжкої шкоди її життю та здоров'ю, розкрадення чи знищення її майна, потребує негайного відшкодування таких збитків.

Окремі аспекти відшкодування державою шкоди, завданої потерпілому злочинцем, досліджувалися багатьма вченими. Так, О. Ведерникова, О. Кучинська, А. Мазалов, В. Савицький у своїх наукових працях основну увагу приділяли дослідженню питання створення державного фонду відшкодування шкоди, завданої злочинцем [1-3]. Р. Абрамович у своїй роботі вивчала питання компенсації потерпілому шкоди, завданої злочинцем, як юридичного обов'язку держави за принципом взаємної відповідальності громадянина перед державою і держави перед її громадянином [4]. Д. Плачков досліджував особливості зобов'язань держави, що виникають внаслідок учинення злочину, специфіку правових рішень у цій сфері та перспективи розвитку вдосконалення правового регулювання відповідних відносин в Україні [5].

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Зазначені конституційні положення вказують на те, що саме держава повинна відшкодовувати шкоду особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, оскільки вона взяла на себе турботу про підтримання правопорядку та забезпечення безпеки всіх членів суспільства.

Приєднання України у квітні 2005 р. до Європейської конвенції про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р., яка закріплює принципи відшкодування державою збитків особам, які постраждали від злочинів, стало першим кроком держави на виконання вказаних конституційних положень. Наступним кроком держави стало закріплення у ст.ст. 1177 та 1207 Цивільного кодексу України норми про відшкодування

державою шкоди потерпілому або особам, які перебувають на його утриманні, якщо не буде встановлено особу, яка вчинила злочин, або вона виявиться неплатоспроможною, за рахунок Державного бюджету України у випадках, на умовах та у порядку, передбачених законом.

Проте на сьогодні потерпілий не має можливості реалізувати та захистити свої права на підставі вказаних норм Цивільного кодексу України через відсутність спеціального закону, який би врегулював механізм відшкодування потерпілим від кримінального правопорушення шкоди державою. Вказане є центральною проблемою в реалізації ст.ст. 1177 та 1207 ЦК України, оскільки в судовій практиці це є підставою для відмови у задоволенні позовів потерпілих до держави з вимогами про відшкодування збитків.

Одними з основних міжнародних нормативно-правових актів, що регулюють питання відшкодування шкоди державою потерпілим від злочину, є Європейська конвенція про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р., а також Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою 1985 р., що містить заходи соціального, правового захисту жертв злочинів, у тому числі й заходи відшкодування шкоди державою [6-7]. Відповідно до принципів Європейської конвенції, коли відшкодування збитків не може бути забезпечено з інших джерел, особливо у тих випадках, коли особа, яка вчинила злочин, не відома або не має коштів, держава повинна виплатити компенсацію жертвам злочину, яким у результаті умисного насильницького злочину було нанесено значну шкоду фізичному стану чи здоров'ю, а також особам, які знаходилися на утриманні померлої в результаті злочину особи. Аналізуючи норми статей 1177 та 1207 Цивільного кодексу України, можна зробити висновок, що вони відповідають зазначеним принципам Європейської конвенції, але досі Європейська конвенція не ратифікована Україною, хоча й було зроблено відповідні спроби.

Так, з метою врегулювання на законодавчому рівні потреб та інтересів потерпілих 26 січня 1993 р. Верховною Радою України було прийнято постанову «Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби із злочинністю» [8], в якій уряду було доручено розглянути питання про Державний фонд допомоги потерпілим від злочинів, положення про організацію якого згодом було закріплено в розпорядженні Президента України «Про заходи щодо активізації боротьби з корупцією та організованою злочинністю» від 10 лютого 1995 р. [9]. Однак через відсутність коштів у державному бюджеті питання про створення Державного фонду залишилося не вирішеним.

З метою вдосконалення законодавства щодо статусу потерпілого Указом Президента України від 28 грудня 2004 р. було схвалено Концепцію забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів [10], на реалізацію якої розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено план заходів на період до 2006 р. [11].

Міжвідомчою робочою групою Міністерства юстиції України у 2005 р. було розроблено проект закону України «Про компенсацію шкоди жертв

вам насильницьких злочинів» [12], який передбачає компенсаційну виплату з боку держави, коли внаслідок умисного насильницького злочину, вчиненого на території України, завдана шкода здоров'ю або заподіяно смерть. Але сфера дії даного законопроекту має набагато вужчий характер порівняно з нормами статей 1177 та 1207 Цивільного кодексу України, адже йдеться про компенсацію шкоди, а не про її відшкодування, бо природа і порядок їх здійснення не є тотожними.

Також у Верховній Раді України 25 травня 2006 р. було зареєстровано законопроект «Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину» [13], але у 2007 р. його було знято з розгляду. У цьому законопроекті йдеться лише про відшкодування матеріальних збитків, що також вказує на те, що сфера його дії також має вужчий характер порівняно з нормами статей 1177 та 1207 Цивільного кодексу України.

На сучасному етапі Україна йде шляхом реалізації ідей правової держави у сфері правосуддя, а тому розробка та прийняття спеціального закону, який врегулював би механізм відшкодування державою шкоди особам, які потерпіли від кримінального правопорушення, відповідало б вищим моральним принципам сучасної цивілізації [14]. З метою найбільш повної реалізації норм ст.ст. 1177 та 1207 Цивільного кодексу України під час розробки спеціального закону необхідно враховувати принципи Європейської конвенції про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р., Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою 1985 р., а також досвід іноземних країн – учасниць Конвенції, котрі давно і повною мірою реалізують принцип відшкодування державою збитків, завданих потерпілим від злочинів.

Так, у багатьох країнах світу запроваджено систему відшкодування шкоди, за якою усунення наслідків злочину, у тому числі шляхом відшкодування завданої потерпілому шкоди, здійснюється державою за рахунок спеціальних цільових фондів для матеріальної підтримки потерпілих – як державних, так і приватно-комерційних. Надалі суми, виплачені потерпілому, повертаються до бюджету у вигляді відрахувань від заробітку засудженого, вартості конфіскованого в нього майна тощо [3].

Такі правові норми, що передбачають виплату компенсації зі спеціальних державних й громадських фондів потерпілим від злочину, діють у багатьох країнах, зокрема: Австрії, Австралії, Великобританії, Мексиці, Нідерландах, Новій Зеландії, Норвегії, Польщі, США, Фінляндії, Франції, Німеччині тощо. У США діє Фонд допомоги потерпілим від злочинів, джерела формування якого включають річну суму кримінально-правових штрафів, призначених федеральними судами з конкретних справ, а також арештовані судами кошти і вартість конфіскованих коштовностей та предметів, дотації із федерального фонду на розвиток послуг для жертв злочинів, пожертвування. Фонд допомоги жертвам злочинів також існує у Польщі, джерелами якого є кошти, що надходять за рішенням судів як відшкодування збитку, благодійні внески. Також фонд надає допомогу не лише своїм громадянам, а й іноземцям, які

постраждали на території Польщі від майнових злочинів та злочинів проти особи. Програму компенсації жертвам насильницьких злочинів та злочинів проти особи має також Німеччина. За цією Програмою на компенсацію мають право потерпілі від насильницьких злочинів особи, які перебувають у майновій залежності від жертв вбивств, іноземці у разі, якщо злочин був скоєний після 30 червня 1990 р. і жертва залишилася у Німеччині понад три роки. Компенсація включає витрати на медичні послуги та пенсійне забезпечення у разі втрати жертвою працездатності не менш ніж на 25 відсотків на термін понад шість місяців, а також компенсацію особам, які перебували у майновій залежності від жертв вбивств. У Великобританії держава теж приділяє велику увагу проблемі допомоги жертвам злочинів. Відоме твердження, що британська система компенсацій жертвам злочинів найкраща у світі. У ній визначено широкий перелік злочинів, жертви яких одержують грошову компенсацію, а розміри виплат більші, ніж в інших країнах [15].

Напрацьований закордонний досвід під час розробки спеціального закону необхідно використати і в Україні, але з урахуванням специфіки українського законодавства, адже головною проблемою державної компенсації шкоди є фінансування таких виплат. Для вирішення цієї проблеми необхідно визначити коло осіб, які матимуть право на компенсацію шкоди, розмір та джерела такої компенсації, а також орган, який би здійснював повноваження щодо відшкодування за рахунок держави таких збитків. Першочергове право на державну компенсацію повинні мати ті потерпілі, які з різних причин (не знайдено особу, що вчинила злочин, неплатоспроможність останньої тощо) позбавлені можливості одержати відшкодування безпосередньо за рахунок винної у вчиненні злочину особи, та які зазнали шкоди, заподіяної навмисними посяганнями на життя й здоров'я. Указане відповідає Декларації «Про основні принципи відправлення правосуддя у відношенні жертв злочинів та зловживань владою». У ній, зокрема, йдеться про те, що державам варто вживати заходів щодо надання фінансової компенсації жертвам, які в результаті тяжких злочинів одержали значні тілесні ушкодження, суттєво підірвали своє фізичне чи психічне здоров'я.

Також відповідно до положень ст. 1200 Цивільного кодексу України право на відшкодування збитків повинен мати не тільки потерпілий від злочину, але й непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання, а також дитина потерпілого, народжена після його смерті. Але в будь-якому разі обов'язково необхідно враховувати вину потерпілого, яка впливає на зміну розміру компенсації шкоди або взагалі у її відмові, наприклад, у разі провокації злочину. Варто передбачити можливість відмови в матеріальній допомозі або зменшення її розміру для потерпілого, який своїми діями чи поведінкою у будь-якій мірі сприяв вчиненню злочину.

Відшкодування ж збитків у справах про майнові злочини доцільним було б лише у тих випадках, коли злочин ставить потерпілого в безвихідне становище. Виплата матеріальної допомоги повинна виключатись, якщо особа, якій запо-

діяно збитки, раніше уклала договір страхування і отримує страхові виплати, а також коли особа зазнала ушкодження здоров'я чи втратила годувальника, але одержує за це державну допомогу або пенсію. Водночас необхідно встановити мінімальні та максимальні межі матеріальної компенсації потерпілим та строк, протягом якого потерпілий має право на матеріальну допомогу.

Джерелами надходжень для відшкодування державою шкоди повинні бути кошти не за рахунок платників податків, а із загальної суми надходжень до державного бюджету у вигляді: штрафів як грошових стягнень, що накладаються судом за вчинення кримінального правопорушення у випадках та у розмірі, встановлених Кримінальним кодексом України; сум застав, як запобіжного заходу, що застосовується під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень або під час судового провадження, сплачених особою, яка вчинила злочин; судових витрат у кримінальних провадженнях; грошових сум, отриманих від реалізації конфіскованого майна особи, яка вчинила злочин; благодійних пожертвувань для жертв злочинів тощо.

На виконання ст. 1177 Цивільного кодексу України необхідно створити в Україні державний грошовий Фонд для відшкодування особам, які постраждали від злочину, шкоди, на рахунок якого б надходили вказані кошти. Такий орган повинен мати відділення на місцях та має бути побудований на ієрархічній системі, до компетенції якого входили б виключно питання відшкодування за рахунок держави заподіяної злочином шкоди: від розгляду заяв про відшкодування шкоди і перевірки наведених у них фактів до виплати відшкодування. Саме цей орган має стати особою, яка буде представляти державу у цивільно-правових відносинах відшкодування шкоди, що регламентуються статтями 1177 та 1207 Цивільного кодексу України.

Таким чином, належне функціонування на практиці досліджуваного нами механізму відшкодування уможливить вирішення завдання ефективного поновлення прав осіб, які потерпіли від злочинів, та своєчасного відшкодування потерпілому шкоди.

Список літератури:

1. Ведерникова О. Фонд для жертв преступлений / О. Ведерникова // Социалистическая законность. – 1990. – № 11.
2. Кучинська О. П. Проблеми реалізації прав потерпілих в кримінальному судочинстві [Електронний ресурс] / О. П. Кучинська // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – № 9. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/2010-4/10koppks.pdf/>.
3. Мазалов А. Г. Нерешенная проблема возмещения вреда потерпевшему от преступления / А. Г. Мазалов, В. М. Савицкий // Правоведение. – 1977. – № 3. – С. 47–54.
4. Абрамович Руслана. Відшкодування шкоди потерпілим: теоретичні та практичні проблеми [Електронний ресурс] / Руслана Абрамович. – Режим доступу : <http://vu.ua/article/materials/Analytic/285.html>.
5. Плачков Д. Ф. Проблеми реалізації права фізичної особи на відшкодування шкоди, яка потерпіла від злочину / Д. Ф. Плачков // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – Одеса : Юрид. літ. – 2006. – Вип. 28.
6. Європейська конвенція про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_319.

7. Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою 1985 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_114.

8. Про стан виконання законів і постанов Верховної Ради України з питань правопорядку і заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю [Електронний ресурс] : постанова Верховної Ради України від 26 січня 1993 р. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2931_12.

9. Про заходи щодо активізації боротьби з корупцією та організованою злочинністю [Електронний ресурс] : розпорядження Президента України від 10 лютого 1995 р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/35/95-pn>.

10. Концепція забезпечення захисту законних прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560/2004>.

11. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції забезпечення захисту прав та інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, на 2005 – 2006 роки [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2005 р. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/110-2005-p>.

12. Про компенсацію шкоди жертвам насильницьких злочинів [Електронний ресурс] : проект Закону України. – Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/6808>.

13. Про відшкодування за рахунок держави матеріальної шкоди громадянам, які потерпіли від злочину [Електронний ресурс] : проект закону України. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/I_doc2.nsf/link1/JF5MV00A.html.

14. Тертышник В. Государство должно помнить, что скупой платит дважды, а Госбюджет мал! / В. Тертышник // Юрид. практика. – 2004. – № 22. – С. 12.

15. Смирнов С. В. О компенсации ущерба в уголовном процессе / С. В. Смирнов // Вестник Днепропет. ун-та. Правоведение. – Днепропетровск, 2007. – С. 70–71.

Хмелева Н. А. Проблемы реализации прав потерпевших от преступления лиц на возмещение вреда государством.

Рассмотрено проблемы реализации прав потерпевших лиц от преступления на возмещение вреда государством по законодательству Украины. Проведено анализ действующего гражданского законодательства Украины, рассмотрено законодательство других стран в части возмещения государством вреда, причиненного потерпевшему преступлением. Предложено соответствующий механизм их реализации.

Ключевые слова: государство, потерпевший, преступление, вред, возмещение.

Khmel'yova N. A. Problems of realization of the rights of victims of crimes to compensation by the state.

Problem setting: consider the problems of realization of the rights of victims of crime persons to compensation by the State under the laws of Ukraine. To analyze the current civil legislation of Ukraine, to consider the legislation of the countries in terms of state compensation for damages caused to the victim crime. Suggest a mechanism to implement them.

Recent research and publications analysis: some aspects of state compensation for harm caused to the victim crime investigated by many scientists. Thus, O. Vedernikova, O. Kuchinska, A. Mazalov, V. Sawickiy in his scientific studies have concentrated on the investigation of the creation of a state fund damages caused offense. R. Abramovich's work explored the issue of compensation to the victim harm caused by crime as a legal obligation of the State on the basis of mutual responsibility of the citizen to the state and the state before a national. D. Plachkov investigated features of state obligations arising from causing offense, the specific legal solution of the relations in Ukraine.

Paper objective: identifying challenges the rights of victims of crime persons to compensation by the state will set features the state's obligations arising from causing crime and identify ways to improve the legal regulation of the relations in Ukraine.

Paper main body: the current civil legislation of Ukraine stipulates the right of victims of criminal offenses on the restoration of rights violations. But there are cases where recovery is impossible. The reasons for this is that, first, is guilty of a criminal offense a person is insolvent, and the actual recovery of funds it usually extends over many years and is irregular. Secondly, the problem relates stopped criminal proceedings in which a person has committed a criminal offense is not established and the victim is deprived of right to file a civil action. Thirdly, the remedy is not possible victims in unsolved criminal offenses, such as when a person has committed a criminal offense established, but avoids investigation and declared her search does not give the desired result. Gained international experience in the development of a special law should be used in Ukraine, but specific to Ukrainian legislation, because the main problem of state compensation is to finance the payments. To solve this problem, determine the range of persons who will be entitled to compensation, the amount and source of such compensation, as well as a body which has the authority to have compensation from public harm.

Conclusions of the research: the proper functioning of the mechanism in practice state compensation of damage caused offense should solve the problem of effective restoration of the rights of persons who are victims of crimes and timely compensation to the victim harm.

Key words: the state, the victim, the crime, the damage compensation.

Надійшла до редколегії 10.03.2015 р.

Ганна Олександрівна Уразова,
аспірант кафедри цивільного права №1
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 657

ПРАВО УЧАСНИКА НА ВИХІД ІЗ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Стаття присвячена аналізу права учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю. Наводиться юридична характеристика права учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю, розмежування понять «вихід» та «виключення»; розглядається правова природа виходу учасника з товариства, а також його механізм та правові наслідки.

Ключові слова: право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю, односторонній правочин, повідомлення про вихід, здійснення розрахунків.